

**BİREY-MESLEK UYUMUNUN MESLEK SEÇİMİNE
ETKİSİ: EĞİTİM GEZİLERİNE KATILAN TURİST
REHBERİ ADAYLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**
*THE EFFECT OF PERSON-JOB FIT ON CHOICE OF
PROFESSION: A RESEARCH ON TOUR GUIDE
CANDIDATES PARTICIPATED IN APPLICATION TRIPS*

Arş. Gör. Derya TOKSÖZ

Mersin Üniversitesi

derya.toksz@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3170-6076

Arş. Gör. Gizem ÇAPAR

Mersin Üniversitesi

gizemcapar@mersin.edu.tr

ORCID: 0000-0002-3371-2704

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi

Makale Geliş

20. 06. 2019

Düzeltilme

19. 08. 2019

01. 09. 2019

Kabul Tarihi

16. 09. 2019

ABSTRACT

Choosing the job knowingly and willingly, will affect the performances of guides. Besides, if the characteristics of tour guides fit the necessities of profession the quality of the services offered by tour guide will increase. This will affect the experiences of tourists. From this point of view, in this research it is aimed to reveal the effects of person-job fit on choosing the profession of tour guides. In this context, data were obtained by tour guide candidates who participated in winter application trip in 2019. The questionnaire was applied by face-to-face conversations through convenience sampling method and 160 questionnaires were collected. Data were subject to exploratory factor analysis and regression analysis. Results showed that for tour guide candidates the most important factor in choice of profession is "loving the profession". At the same time, as one of the factors of person-job fit "professional interest fit" effects significantly the factors of choosing job. To that effect research was finalized with outcomes and suggestions for the tour guide candidates and tour guide educators.

Key words: Person-Job Fit, Choice of Profession, Tour Guide.

ÖZ

Turist rehberlerinin mesleği severek ve isteyerek seçmesi, onların performanslarını da etkilemektedir. Ayrıca rehberlerin sahip olduğu nitelikler ile mesleğin özellikleri ne kadar uyumlu olursa, rehberlerin sunduğu hizmetin kalitesi de artmakta ve dolayısıyla turistlerin yaşayacağı deneyim de bundan etkilenmektedir. Bu noktadan hareketle, araştırmada rehberlerin birey-meslek uyumu algılarının meslek seçimi üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır.

Bu kapsamda 2019 kış uygulama gezisine katılan turist rehberi adaylarından kolayda örnekleme tekniğine göre yüzde gerçekleştirilen anket uygulaması sonucunda kullanılabilir 160 anket elde edilmiştir. Elde edilen veriler faktör analizi ve regresyon analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda örnekleme oluşturan turist rehberi adaylarının meslek seçimini etkileyen en önemli faktörün "mesleğin sevilmesi" olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte birey meslek uyumu faktörlerinden "mesleki ilgiye yönelik uyum" un meslek seçimini etkileyen tüm faktörler üzerinde anlamlı etkisinin olduğu görülmüştür. Bu hususta rehber adaylarına, rehberlik eğitimi veren bireylere yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Birey-Meslek Uyumu, Meslek Seçimi, Turist Rehberi.

GİRİŞ

Her bireyin doğuştan bazı işlerde becerikli olduğu belirli işlerde ise zaman içerisinde bilgi, deneyim ve beceri kazanarak kendini geliştirdiği ifade edilebilir. Bireyin kazanmış olduğu bilgi ve becerilerini en iyi şekilde kullanabilmesinin en doğru yolu kendisine uygun bir meslek seçimi yapmaktan geçmektedir. Bireyin; topluma ailesine ve kendine daha yararlı olabilmesi için en uygun mesleği seçmesi önemli bir konudur. Meslek seçimi, bireylerin hayatlarında vereceği önemli kararlardan bir tanesidir. Her birey farklı ilgi ve yeteneklere sahip olduğu gibi her meslek de farklı nitelikleri gerektirmektedir. Herhangi bir kimsenin sahip olduğu yetenekleri gerektiren mesleklerde başarılı olmasının daha muhtemel olduğu da bir gerçektir. Birey, meslek seçimi kararında bulunurken birçok faktörü göz önünde bulundurarak bir karara varmaktadır. Bu süreçte bireyin geçmiş yaşantısı, deneyimleri, beklentileri, ilgileri ve yetenekleri gibi faktörler önem kazanmaktadır. Meslek seçimi sonrasındaki süreçte ise, bu durum bireyin ruh ve beden sağlığını, sosyal ilişkilerini, yaşam standardını etkileyen bir unsur haline gelebilmektedir. Bireyin vereceği meslek seçimi kararı ile kendisi ekonomik, sosyal, psikolojik, fizyolojik açıdan etkilenebilmektedir. Meslek sadece ekonomik gereksinimlerin karşılanması için değil aynı zamanda psiko-sosyal gelişim ve doyum sağlamak için de sürdürülen bir uğraştır. Mesleki doyum yaşamayan bireylerde tükenmişlik ve stres ortaya çıkmakta bu durum da performansı olumsuz etkilemektedir (Köroğlu, 2012: 278; Kırıcı ve Özkoç, 2017: 21).

Dünya Turist Rehberi Birlikleri Federasyonu'nun (WFTGA) tanımına göre turist rehberi; yurtiçi veya yurtdışından gelen turistlere seçtikleri dilde liderlik yapan, bulunduğu bölgenin kültürel ve doğal miraslarını onlara tercüme eden ve bulunduğu bölgenin uygun bir yönetimi tarafından kabul edilmiş donanıma sahip kişilerdir (World Federation of Tourist Guide Associations, t.y). Turizm sektörü içerisinde turistlerle en fazla vakit geçiren kişi olarak turist rehberi sunduğu hizmetle turistin genel izlenimi ve memnuniyeti üzerinde etkili bir turizm çalışanı olarak tanımlanmaktadır (Abulhaija, Magablih ve Abu Saleh, 2011). Turist rehberleri, turistlerle yakın, yoğun bir ilişki kuran ve ülke turizminin çıkarlarını koruyan, destinasyondaki turistik deneyiminin kalitesini, turistlerin tekrar ziyaret etme, tavsiye davranışlarını etkileyen ve yerel halk için ekonomik fayda oluşturan bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Dahles, 2002; Rabotić, 2010). Nitekim sektöre bu denli çıktı sağlayan turist rehberlerinin mesleki seçimlerini yaparken birey meslek uyumunu dikkate almalarında mesleklerini isteyerek ve ilgi ile seçmelerinde fayda bulunmaktadır. Çünkü turist rehberinin turizm çalışanları arasında turistlerle birebir temas halinde olması ve diğer turizm çalışanlarına kıyasla turistlerle daha fazla vakit

geçirmesi onun turizm alanında önemli bir çalışan olduğunu göstermektedir (Serious, 2014). Mesleğini severek seçmeyen ve mesleğin gerektirdiği özellikleri taşımayan turist rehberleri mesleki tatmine ulaşamamakta kısa sürede stres ve tükenmişlik yaşayabilmektedir. Dolayısıyla bu durum sunulan hizmetin kalitesini ve memnuniyeti azaltacak ve turun verimsiz geçmesi söz konusu olacaktır. Turist rehberinin performansının turist satın aldığı turun deneyime dönüşmesindeki (Cohen, Ifergan ve Cohen, 2002) etkisi göz önünde bulundurulduğunda rehberlerin meslek seçimi ve birey-meslek uyumlarının önemi yadsınamaz derecede önem teşkil etmektedir. Sonuç olarak doğru meslek seçiminin hem rehberin hem de turizm sektörünün başarısı üzerinde önemli bir etki oluşturacağı kaçınılmazdır (Aslan, Ünüvar ve Başoda, 2012). Bu açıklamalardan yola çıkarak bu araştırmada turist rehberlerinin birey-meslek uyumunun meslek seçimi üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Birey-Meslek Uyumu

Birey-meslek uyumu olgusuna göre her birey, kendisi için en uygun olduğunu düşündüğü mesleği seçmeye itecek özgün bilgi, beceri, yatkınlık ve tecrübeye sahiptir. Bu durum, bireyin belirli bir mesleki alana yönelmesinde ve bazı mesleklerin bireye çekici gelmesinde etkili olmakla birlikte bireyi motive etmede de önemli bir faktördür (Starks, 2007). Birey-meslek uyumu, bireyin özellikleri ile eşleştiğinde ortaya çıkan birey ve iş çevresi arasındaki uyum olarak tanımlanmaktadır. Birey-meslek uyumunun genellikle iki formu bulunmaktadır; ilki bireyin bilgisi, becerisi ve yeteneklerinin iş ile uyumu; ikincisi ise bireyin değer verdiği, ihtiyaç duyduğu veya tercih ettiği şey ile işten elde edeceği şey arasındaki uyum olarak açıklanmaktadır (Kristof-Brown, Zimmerman ve Johnson, 2005).

Bir başka tanıma göre ise, bireyin işin belli gerekliliklerini karşılama durumunda veya işin bireyin gereksinimlerine cevap vermesi durumunda meydana gelen durumdur (Kristof-Brown, 2000) Eğer birey ve meslek arasındaki uyum gerçekleşmezse bu durum bireyin düşük memnuniyet yaşamasına ve işe çok daha az katılmasına sebebiyet vermektedir (Therasa ve Vijayabanu, 2016). Bir diğer açıdan birey meslek uyumu ile ilgili olarak üzerinde durulan bir diğer olgu değer olgusudur. Bu doğrultuda, bireyin yer aldığı sosyo-kültürel yapının değer yargılarına ters düşen özelliklere sahip bir mesleği içselleştirerek ve bağlılıkla icra edebilmesinin mümkün olamayacağı savunulmaktadır (Lee ve Antonakis, 2012).

**Birey-Meslek
Uyumunun Meslek
Seçimine Etkisi:
Eğitim Gezilerine
Katılan Turist
Rehberi Adayları
Üzerine Bir
Araştırma**

- 259

Meslek Seçimi

Meslek seçimi bireylerin meslek gelişimi süreci adına atılan en önemli adımlardan biridir. Kendine uygun mesleği seçen bireyler işlerini isteyerek yapar, mesleğinde ilerler, mutlu ve verimli olarak mesleki yaşamlarını sürdürürler (Sarıkaya ve Korshid, 2009). Meslek seçim sürecinde bireyin etkilendiği bir dizi değer yargısı, ilgi ve inançları ön plana çıkmaktadır (Genç, Kaya ve Genç, 2007)

Meslek, bireyin hayatını kazanmak için emek harcadığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan bilgi ve becerilere dayalı çabalar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Meslek, kazanç elde etmek amacı ile yürütülen faaliyetler bütünü olarak tanımlanmışsa da sadece para kazanma amacı taşımamakta, bireyin kendini ifade etmesi ve kendini gerçekleştirme gerekliliği açısından da önemli görülmektedir (Kuzgun, 1994; Tuzcuoğlu, 1994). Bireyler aynı zamanda mesleki etkinlikler yoluyla psikolojik gereksinimlerini karşılamaya da çalışmaktadır. Herhangi bir nedenle ortaya çıkan psikolojik bir uyumsuzluk bireyin çalışma hayatındaki etkinliğini azaltabilmektedir (Tuzcuoğlu, 1994).

Birey seçtiği meslek ile kendini gerçekleştirmeye çalışmakta dolayısıyla yetenek, ilgi ve istekleri doğrultusunda seçtiği mesleğinde başarılı ve verimli olmaktadır. Özellikle kendi özelliklerini ve mesleğin özelliklerini göz önünde bulundurmadan yapılan meslek seçimi bireyin ileriki hayatını da fazlasıyla etkilemektedir. Bu nedenle birey mesleğini seçerken kendi özellikleri ile seçeceği mesleğin özellikleri arasında birey meslek uyumu olmasına dikkat etmelidir (Yanikkerem ve diğerleri, akt. Sarıkaya ve Korshid, 2009: 394).

Bireylerin meslek seçimi ile ilgili yapılan çalışmalarda meslek seçiminde etkili olan faktörlerin, bireylerin bilgi birikimi, mesleğe duyduğu ilgi, sahip olduğu değerler ve meslekten elde edeceği maddi ve manevi beklentisi ve kişilik özellikleri olduğu görülmektedir (Yılmaz vd., 2012). Bir başka açıdan yaşanan ülke ve kültür değişmesine rağmen bireylerin sosyo-ekonomik durumları ve aile faktörü de meslek seçimlerini etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Genç, vd., 2007).

Literatür Taraması

Birey-meslek uyumuna ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde birey-örgüt uyumu (Kristof-Brown, 2000; Lauver ve Kristof-Brown, 2001), birey-iş çevresi uyumu (Ehrhart ve Makransky, 2007), birey-yönetici uyumu, (Kristof-Brown, Zimmerman ve Johnson, 2005), işe bağlılık, iş güvencesizliği (Lu, Wang, Lu, Du ve Bakker, 2014) başta olmak üzere birçok değişkenle ilişkilendirildiği görülmüştür. Bireyler ve çalışma ortamları arasındaki uyum, onlarca yıl boyunca teorik ve ampirik açıdan ilgi gören bir konudur (Ehrhart

ve Makransky, 2007). Birey-iş ve iş çevresine yönelik uyumu üzerine yapılan araştırmalar 1970'lere dayanmaktadır. Birey-meslek uyumuna ilişkin yapılan çalışmalar şu şekildedir: Afsar, Badir ve Khan, (2015) tarafından yürütülen çalışmada birey-meslek uyumu üzerinde bireylerin yenilikçi çalışma davranışlarının (innovative work behavior) ve yeniliğe güvenin (innovation trust) iş performansına etkisi araştırılmıştır. 459 çalışandan alınan veriler doğrultusunda çalışanların iş uyumu ve örgüt uyumu hakkındaki algıları, yenilikçi iş davranışını olumlu yönde etkilediği ve yeniliğe güvenin aracılık etkisinin olduğu bulgulanmıştır.

Aktaş (2011), tarafından yürütülen çalışmada bireyci ve toplulukçu değerlerin kişi örgüt uyumu ve iş tatmini, örgütsel bağlılık ve işten ayrılma eğilimi tutumları ilişkisini nasıl etkilediğine ilişkin kavramsal bir çerçeve oluşturulmak amaçlanmıştır. Kristof-Brown, Zimmerman ve Johnson, (2005) tarafından yürütülen bir meta-analiz çalışmasında birey-iş, birey-örgüt, birey-grup ve birey-yönetici (supervisor) arasındaki uyum ilişkisini işe girmeden önceki kriterler (preentry) (iş kabulü, iş alma niyeti, iş teklifi) ve işe alındıktan sonraki kriterler (postentry) (tutumlar, performans) açısından incelemiştir. Birey meslek uyumunun literatürde incelenen üç temel değişken ile güçlü bir korelasyona sahip olduğu bulgulanmıştır. Bunlar; iş tatmini, örgütsel bağlılık ile işi bırakma niyetidir. Birey-meslek uyumu, iş arkadaşından memnuniyet, yöneticiden memnuniyet ve örgütsel kimlik değişkenleri ile orta düzey bir ilişkiye sahip olduğu rapor edilmiştir. Caldwell ve O'Reilly (1990) yürütmüş oldukları çalışmada profil karşılaştırma sürecini kullanarak birey-meslek uygunluğunu değerlendirmişlerdir. İş gereksinimleri ve bireysel yetkinliklerin izomorfik bir değerlendirmesini sağlayan Q-sıralama tabanlı bir teknik olan profil karşılaştırma süreci kullanılarak çeşitli meslek ve işletmeleri temsil eden 7 farklı örnek üzerinde araştırma yapmışlardır. Sonuçlar, genel olarak bireyin işe uygunluğunun, iş performansı ve memnuniyeti dâhil olmak üzere bir takım sonuçlarla güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu bulgulanmışlardır. Aynı şekilde Koç, Alnıaçık ve Çetin 2017 yılında halkla ilişkiler eğitimi gören öğrencilerin mesleğe bakışını, birey-meslek uyumu bağlamında inceledikleri çalışmada 271 öğrenciden anket aracılığıyla veriler toplandıktan sonra yapılan analizlerle, öğrencilerin yüksek düzeyde meslek uyumuna sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin geldiği yerleşim yerine göre birey-meslek uyumu algılarının farklılaştığı tespit edilmiştir. Yılmaz ve Tanrıverdi (2017) tarafından yapılan çalışmada aşçıların meslek uyumu ile meslek algısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Veriler, 2014 yılında Alanya'da düzenlenen Altın Kepçe Uluslararası Yemek Yarışması'na katılan aşçılardan anket yoluyla elde edilmiş olup, 163 kişiye erişim sağlanmıştır. Araştırmaya katılan aşçıların Kişi-Meslek Uyumu düzeyi "çok yüksek"

**Birey-Meslek
Uyumunun Meslek
Seçimine Etkisi:
Eğitim Gezilerine
Katılan Turist
Rehberi Adayları
Üzerine Bir
Araştırma**

• 261

olduğu ve birey-meslek uyumu ile mesleki genel algı arasında orta düzeyde, pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Bireylerin meslek seçimine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde ise; bu alanda yine çok sayıda çalışmanın olduğu göze çarpmaktadır. Bununla birlikte meslek seçiminin özellikle farklı kademelerde ve bölümlerde okuyan öğrenciler örnekleminde çalışıldığı görülmektedir (Correll, 2001; Borchert, 2002; Alparslan ve Kılıçgil, 2005; Genç, Kaya ve Genç, 2007; Sarıkaya ve Khorshid, 2009; Baltacı ve Üngören, 2012; Tunç vd., 2010; Özsoy, Özsoy, Özkara ve Memiş, 2010; Erdinç ve Kahraman 2012; Erdem ve Kayran, 2013; Köroğlu, 2014; Saatci, Demirbulat ve Avcıkurt, 2018). Özellikle turizm bölümlerinde okuyan üniversite öğrencilerinin meslek seçim faktörlerine ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında bazı çalışma sonuçlarına göre turizm bölümünü seçen öğrencilerin daha çok mesleği sevdiği için, meslekle ilgili olumlu görüş besledikleri için seçtiği görülmektedir. Bazılarının sonuçlarına göre ise; planlamadan yalnızca bir üniversite okumak için seçenler, günün koşullarına göre revaçta bir meslek olduğu için seçenler de bulunmaktadır. Çalışmalara bakıldığında; Correll (2001), cinsiyetle ilgili var olan kültürel inançların kadın-erkek öğrencilerin erken meslek seçimi kararlarını etkilediğini ortaya koymuş, Borchert (2002) ise, öğrencilerin meslek seçiminde çevre, fırsat ve kişilik faktörlerinden en çok kişilik özelliklerinin önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bunun dışında Alparslan ve Kılıçgil'in (2005), üniversite öğrencilerinin sosyo-kültürel yapılarının meslek seçimiyle olan ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin meslek seçiminin tesadüfi olmadığını, öğrencilerin mesleğe yönelik olumlu görüşler beslediğini ve mesleği sevdiği için seçtikleri ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde Sarıkaya ve Khorshid (2009), çeşitli bölümlere yerleşen üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun meslekle ilgili olumlu görüşleri, çeşitli nedenlerle çaresizlik yaşadıkları için, mesleğin avantajları olduğunu düşündükleri için ve başkalarının önerisi ile ait oldukları mesleği seçtikleri ortaya çıkmıştır. Bunun yanında Baltacı, Üngören, Avsallı ve Demiren (2012), turizm eğitimi alan öğrencilerinin eğitim memnuniyetinin belirlenmesi ve geleceğe yönelik bakış açılarını tespit etmeyi amaçlamış ve çalışma sonucunda öğrencilerin yarısından fazlasının, okudukları bölüme bilinçsiz, daha önceden planlamadan, sadece bir üniversite okuma düşüncesiyle geldikleri ve günün şartlarında geçerli bir meslek olarak gördüklerinden dolayı seçtikleri bulgulanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin turizm mesleğini seçme nedenlerini inceleyen bir başka çalışma ise Erdinç ve Kahraman (2012) tarafından yapılmıştır. Çalışma sonucunda araştırma örneklemine dâhil olan turizm öğrencilerinin büyük çoğunluğunun bu mesleği isteyerek seçtiği ortaya çıkmıştır. Aynı

şekilde Erdem ve Kayran (2013), üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörleri tespit etmeye çalışmış ve çalışmanın sonucunda öğrencilerin meslek seçimini etkileyen en önemli faktörün, kariyer beklentisi olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci önemli faktörü ise, kişisel özellikler faktörü oluşturmaktadır. Üniversite öğrencilerinin üniversite ve meslek tercihlerini yaparken dikkate aldıkları faktörlerin neler olduğunu belirlemeye yönelik Taşlıyan, Hırlak, Çiftçi ve Güler (2017) yapmış oldukları çalışma sonucunda öğrencilerin meslek seçimlerini çoğunlukla kendi istekleri ile yaptıkları, mezuniyet sonrası iş olanaklarının meslek seçiminde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Arslan, Güripek ve İnce (2017) turizm öğrencilerinin kişilik özelliklerinin meslek seçimi üzerindeki etkisini incelemiş ve kişilik özelliklerinden dışadönüklük ve açıklık boyutlarının turizm mesleğini tercih etme üzerinde olumlu, nevrotik kişilik özelliğinin ise olumsuz yönde etkili olduğu görülmektedir. Zorunluluktan dolayı turizm mesleğini seçme üzerinde ise nevrotizmin olumlu etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Saatci, Demirbulat ve Avcıkurt (2018), turizm öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörleri belirlemek amaçlı yapmış oldukları çalışma sonucunda öğrencilerin okumakta oldukları programları seçme nedenlerinin tamamen kendi tercihleri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin seçmiş olduğu mesleklere ilgilerinin olduğu ve yalnızca üniversite bitirmiş olmak için seçim yapmadıkları ortaya çıkmıştır.

Yapılan çalışmalar genellikle turizm mesleğini seçen öğrenciler üzerine yapılmışken, salt turizm rehberliğini meslek olarak seçen bireyler üzerine bir çalışmanın sadece Köroğlu (2014) tarafından yapıldığı görülmektedir. Köroğlu (2014) çalışmasında turizm rehberliği eğitimi alan üniversite öğrencilerinin meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik yapmış olduğu çalışmada rehberlik öğrencilerinin mesleği seçmesinde en önemli faktörün “mesleğin sevilmesi” olduğu bulgulanmıştır. İkinci faktör “mesleğin avantajları” üçüncü faktör “başkalarının önerisi” son faktör ise “çaresizlik” faktörleri olarak bulgulanmıştır. Çalışmada ayrıca rehberlik öğrencilerinin kişilik özellikleri boyutları ile mesleği seçme nedenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Buna göre, meslek seçimi ile kişilik özelliği arasında pozitif zayıf düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Meslek seçimi faktörleri ile kişilik özelliği arasındaki ilişkilere bakıldığında; meslek seçimi faktörlerinden sadece “mesleğin sevilmesi” ile kişilik özelliği arasında pozitif düşük düzeyde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Kişilik özellikleri incelendiğinde öğrencilerin diğer bir ifade ile rehber adaylarının rehberlik mesleği ile uyumlu kişilik özellikleri sergiledikleri saptanmıştır.

**Birey-Meslek
Uyumunun Meslek
Seçimine Etkisi:
Eğitim Gezilerine
Katılan Turist
Rehberi Adayları
Üzerine Bir
Araştırma**

• 263

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Araştırmanın temel amacı, turist rehberliğini bir meslek olarak seçmiş olan rehber adaylarının birey-meslek uyumu algılarının meslek seçimi üzerinde etkisini ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla, veriler 2019 Marmara, Ege, İç Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerini kapsayan kış uygulama gezilerine katılan turist rehberi adaylarından Şubat ayı içerisinde anket aracılığıyla toplanmıştır. Çalışmada olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemi olan kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme tekniği ankete cevap veren herkesin örnekleme dâhil edilebilmesi esasına dayanmaktadır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010:139-140). Toplanan 166 anketin analiz edilmeden önce eksik veya hatalı doldurulup doldurulmadığı kontrol edilmiş ve analize uygun olduğuna karar verilen 165 anket analize hazır hale getirilmiştir. Alan yazında örneklem yeterliliğine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde madde sayısı ile cevaplayıcı oranlarının Cattell (1978)'e göre en az her madde için 3 ila 6 kişi arasında, Gorsuch (1983)'a göre ise her madde için en az 5 kişi olması gerektiği ifade edilmektedir (Akt: McCallum, Widaman, Zang ve Hong 1999. 85). Verilerin analiz sürecinde çok değişkenli istatistik tekniklerinin kullanılacak olmasından dolayı, her iki ölçeğe de çoklu sapan analizi uygulanmıştır. Anketlerden normal dağılımı bozduğu sapan analizi ile belirlenen 5 anket veri setinden çıkartılarak çoklu normal dağılıma sahip bir veri seti elde edilmiştir. Kalan 160 anket geçerli olarak kabul edilmiş ve analize tabi tutulmuştur. Araştırmanın amacı çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. 2019 kış eğitim gezilerine katılan turist rehberi adaylarının profili nasıldır?
2. Birey meslek uyumu ve meslek seçimi ölçeklerinin boyutları nelerdir?
3. Turist rehberi adaylarının birey-meslek uyumu algılarının meslek seçimi üzerinde etkisi var mıdır?

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma konusuyla ilgili literatür taranarak ilgili çalışmalar incelenmiş ve daha önce çeşitli araştırmacılar tarafından kullanılmış geçerli ve güvenilir ölçeklerden faydalanılmıştır. Anket formunun ilk bölümünde turist rehberi adaylarının birey meslek uyumu algılarını belirlemek için Kuşluvan ve Kuşluvan (2000) tarafından geliştirilen ve daha sonra Arıkan Saltık, Avcı ve Kaya'nın (2016) da kullanmış olduğu birey meslek uyumu ölçeğinden faydalanılmıştır. Anket

formunun ikinci bölümünde ise, rehber adaylarının meslek seçimini etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla Sarıkaya ve Khorshid (2009) tarafından kullanılmış olan ölçekten yararlanılmıştır. Her iki ölçeğin tepki kategorileri; “1: Kesinlikle Katılmıyorum”, “5: Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde 5’li Likert derecelemesinde ifade edilmiştir.

Her iki ölçeğe de uygulanan güvenilirlik analizi sonuçlarına göre birey meslek uyumu algı ölçeğinin Alpha katsayısı 0,835 meslek seçimi ölçeğinin Alpha katsayısı ise 0,703 olarak bulgulanmıştır. Sonuçlara göre birey meslek uyumu ölçeği yüksek derecede güvenilir, meslek seçimi ölçeği ise oldukça güvenilir bir yapı göstermektedir (Kalaycı, 2014: 405).

BULGULAR VE YORUM

Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Araştırmada kullanılan her iki ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliklerini test etmek için ilgili ölçeklere açıklayıcı ve sonrasında doğrulayıcı faktör analizleri ve güvenilirlik analizleri uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sürecinde öz değeri 1’in üzerinde, binişiklik sorunu (maddeler arası yük değer farkları 0,100’den fazla) göstermeyen (Çokluk vd., 2012) ve 0,400 faktör yükü kabul edilmiş ve Varimax dönüşümü uygulamasına karar verilmiştir (Kalaycı, 2010). Buna göre 8 ifadeden oluşan birey-meslek uyumu ölçeği 2 boyuttan oluşmakta ve toplam varyansın %75,7132’sini açıklamaktadır. Ölçeğin KMO örneklem yeterliliği % 0,827; Bartlett’s Küresellik test değeri ise 868,345 olup; bu değer $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır. Araştırmada kullanılan ve 14 maddeden oluşan meslek seçimi ölçeği ise, 3 boyuttan oluşmakta ve toplam varyansın %61,452’sini açıklamaktadır. Ölçeğin KMO örneklem yeterliliği %,805; Bartlett’s Küresellik test değeri ise 1030,172 olup; bu değer $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde 2 faktörden oluşan birey-meslek uyumu ve 3 faktörden oluşan meslek seçimi ölçeklerinin birlikte uyum indeksleri incelenmiştir. Buna göre Ki-kare değeri (448,41/199) 2.25;(RMSEA)= 0.089; (NFI)= 0.86; (NNFI)= 0.90; (CFI)= 0.92; (IFI)= 0.92 olarak belirlenmiştir. Elde edilen bu uyum indekslerinin kabul edilebilir sınır değerleri Schermelleh-Engel ve Moosbrugger (2003) ve Çokluk vd. (2012) tarafından önerilen modelin uyum değerleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Bu sonuçlara göre, ölçeklerin 2 faktörlü ve 3 faktörlü modellerinin kabul edilebilir uyum indekslerine sahip olduğu söylenebilir (Schermelleh-Engel ve Moosbrugger, 2003:52; Çokluk vd., 2012:267-272). Yapılan güvenilirlik analizi sonuçlarına göre ise, iki boyuttan oluşan birey meslek uyumu ölçeğinin alpha katsayısı 0,835; üç boyuttan oluşan meslek seçimi ölçeğinin alpha katsayısı ise, 0,703 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre birey meslek uyumu ölçeği yüksek derecede güvenilir, meslek seçimi

**Birey-Meslek
Uyumunun Meslek
Seçimine Etkisi:
Eğitim Gezilerine
Katılan Turist
Rehberi Adayları
Üzerine Bir
Araştırma**

- 265

Birey-Meslek Uyumununun Meslek Seçimine Etkisi: Eğitim Gezilerine Katılan Turist Rehberi Adayları Üzerine Bir Araştırma

ölçeği ise oldukça güvenilir bir yapı göstermektedir (Kalaycı, 2014: 405). Cevabı aranan araştırma sorularının bulguları şu şekildedir;

Araştırma Sorusu 1: 2019 kış eğitim gezilerine katılan turist rehberi adaylarının profili nasıldır?

Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikleri

Değişken	Frekans	%	Değişken	Frekans	%
Cinsiyet (n: 160)			Çalışma kartı türü (n:156)		
Kadın	73	46	Bölgesel	96	60
Erkek	87	54	Ülkesel	60	37,5
Yaş Grubu (n: 148)			Eksik Veri	4	2,5
24 yaş ve altı	44	27,5	Rehberlik mesleğini yapma düşüncesi (n:159)		
25-34 yaş	65	40,6	Evet	146	91,3
35-44 yaş	26	16,3	Belki	13	8,1
45 ve üstü	13	8,1	Eksik Veri	1	,6
Eksik Veri	12	7,5	Mesleği seçmede etkili olan durum (n:156)		
Eğitim Durumu (n:160)			İsteyerek seçtim	148	92,5
Ön lisans	58	36,3	İstemeyerek seçtim	8	5,0
Lisans	48	30	Eksik Veri	4	2,5
Yüksek Lisans	54	33,8			

Tablo 1'e göre katılımcıların %46'sı kadın, %54'ü ise erkek, %27,5'i 24 ve altı yaş grubunda, %40,6'sı 25-34 yaş grubunda, %16,3'ü 35-44 yaş grubunda, %8,1'i ise 45 ve üstü yaş grubundadır. Araştırmaya katılanların eğitim

seviyesi incelendiğinde, %36,3'ü ön lisans, %30'u lisans, %33,8'i ise yüksek lisans düzeyinde eğitime sahiptir. Katılımcıların %60'ının bölgesel, %37,5'inin ise ülkesel çalışma kartı alma amacıyla gezilere katıldığı görülmektedir. Ayrıca %97,3'ünün bu mesleği icra etmeyi düşündüğü % 8,1'inin ise emin olmadığı bunun yanında %92,5'unun mesleği isteyerek seçtiği %5,0'inin ise mesleği istemeyerek seçtiği görülmektedir.

Araştırma sorusu 2: Birey-meslek uyumu ve meslek seçimi ölçeklerinin boyutları nelerdir?

Uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre ilk boyut 5 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %50,826'sını açıklamaktadır. İkinci boyut ise 3 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %24,887'sini açıklamaktadır.

Tablo 2: Birey-meslek uyumu ölçeğinin faktör analizi sonuçları

Boyutlar	Faktör Yüklü	Ortalama	Özdeğeri	Açıklanan Varyans	Güvenirlilik Katsayısı
1. Faktör- Bireysel değerlere yönelik uyum		2,350	4,066	50,826	0,940
Rehberlik mesleğinde çalışmak inançlarıma ters düşmektedir.	0,928				
Bu meslekte çalışırken kendimi köle gibi hissederim	0,916				
Yabancı turistlere hizmet etmeyi aşağılayıcı bulurum.	0,916				
Türk turistlere hizmet etmeyi aşağılayıcı bulurum	0,878				
İnsanlar tatil deyken ve eğlenirken onlara hizmet ediyor olmak hoş bir şey değildir.	0,858				
2. Faktör- Mesleki ilgiye yönelik uyum		4,511	1,991	24,887	0,735
Yeteneklerimi ve niteliklerimi rehberlik mesleğinde kullanabilirim	0,881				
Rehberlik mesleğinde çalışacak olmaktan kıvanç duyarım.	0,802				
Karakterim rehberlik mesleğinde çalışmaya uygundur.	0,751				

Birey-Meslek Uyumunun Meslek Seçimine Etkisi: Eğitim Gezilerine Katılan Turist Rehberi Adayları Üzerine Bir Araştırma

• 267

Birey-Meslek Uyumunun Meslek Seçimine Etkisi: Eğitim Gezilerine Katılan Turist Rehberi Adayları Üzerine Bir Araştırma

Faktör Çıkarma Metodu: Temel Bileşenler Analizi; Döndürme metodu: Varimax

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği : %,827 $p < 0,05$

Barlett's Küresellik Testi için Ki-Kare: 868,345

Açıklanan toplam varyans: %75,713

Ölçeğin tamamı için güvenilirlik katsayısı: 0,835 Ölçeğin genel ortalaması:3,1605

Derya TOKSÖZ ve
Gizem ÇAPAR,
3 (2) 2019

Boyutların güvenilirlik katsayılarına bakıldığında ise, Cronbach Alfa katsayısı; $0,00 \leq \alpha < 0,40$ aralığında ise ölçek güvenilir değil, $0,40 \leq \alpha < 0,60$ aralığında ise ölçeğin güvenilirliği düşük, $0,60 \leq \alpha < 0,80$ aralığında ise ölçek oldukça güvenilir, $0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığında ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek olarak değerlendirilmektedir (Kalaycı, 2014:405). Buna göre Kuşluyan ve Kuşluyan (2000) tarafından tek boyut olarak geliştirilen ve daha sonra Arıkan Saltık, Avcı ve Kaya (2016) tarafından kullanılan ölçeğin bu araştırmada veri toplanan örnekleme göre farklılaşarak toplam 2 boyuttan oluştuğu ve oldukça güvenilir bir yapı gösterdiği söylenebilir.

• 268

Araştırmada kullanılan meslek seçimi ölçeği 14 ifadeden ve 3 boyuttan oluşmakta ve toplam varyansın %61,452'sini açıklamaktadır (Tablo 3). Faktör analizi sonuçlarına göre ilk boyut 7 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %30,266'sını ifade etmektedir. İkinci boyut ise 3 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %16,781'ini açıklamaktadır. Üçüncü boyut ise 4 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın % 14,405'ini açıkladığı görülmektedir. Sarıkaya ve Khorshid (2009) ve Köroğlu (2014) tarafından kullanılmış ve 4 boyuttan oluşan ölçeğin bu araştırmada veri toplanan örnekleme göre toplam 3 boyutta toplandığı ve oldukça güvenilir bir yapı gösterdiği görülmektedir. Bu farklılığın sebebinin çalışmanın örnekleminde kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın örnekleminin turist rehberliğini bir meslek olarak seçmiş olan salt öğrencilerden oluşmaması ayrıca hâlihazırda başka bir mesleğe sahip olan yüksek lisans yaparak çalışma kartını alma amacını taşıyan adaylardan da oluşması, sonuçların farklılaşmasına sebebiyet vermiş olabilmektedir. Ayrıca Tablo 3'te yer alan faktör analizi sonuçlarına göre turist rehberi adaylarının meslek seçimini etkileyen en önemli faktörün "mesleğe yönelik olumlu görüşler" olduğu daha sonrasında ise "başkalarının önerisi" nin etkili olduğu en son ise "mecburiyet" faktörünün yer aldığı söylenebilir.

Tablo 3: Meslek seçimi ölçeğinin faktör analizi sonuçları

Boyutlar	Faktör Yüğü	Ortalama	Özdëeri	Açıklanan Varyans	Güvenirlilik Katsayısı
1. Faktör- Meslekle ilgili olumlu görüşler		4,136	4,237	30,266	0,839
Mesleği sevdiğim için seçtim.	0,870				
Bu mesleğe yeteneğim olduğu için seçtim.	0,865				
Kişisel özelliklerimle uyumlu olduğu için seçtim.	0,855				
Kendi istek/ideallerimi gerçekleştirmek için seçtim.	0,806				
İlgi duyduğum bir meslek olduğu için seçtim.	0,763				
Toplumda saygın bir meslek olduğu için seçtim.	0,531				
Yüksek gelir getiren bir meslek olduğu için seçtim.	0,450				
2. Faktör- Başkalarının önerisi		2,248	2,349	16,781	0,766
Arkadaşlarımın önerisi üzerine seçtim.	0,841				
Bu işi yapan bir tanıdığım olduğu için seçtim.	0,807				
Ailem istediği için seçtim.	0,729				
3. Faktör- Mecburiyet		2,601	2,017	14,405	0,646
Meslek sahibi olmak için seçtim.	0,770				
Bu bölüme puanım yettiđi için seçtim.	0,681				
Eğitimi basit ve kolay olduğu için seçtim.	0,595				
Yabancı dilimi kullanmak için seçtim.	0,770				

Birey-Meslek Uyumunun Meslek Seçimine Etkisi: Eğitim Gezilerine Katılan Turist Rehberi Adayları Üzerine Bir Araştırma

• 269

Birey-Meslek Uyumunun Meslek Seçimine Etkisi: Eğitim Gezilerine Katılan Turist Rehberi Adayları Üzerine Bir Araştırma

Faktör Çıkarma Metodu: Temel Bileşenler Analizi; Döndürme metodu: Varimax

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği : %,805 p<0,05

Barlett's Küresellik Testi için Ki-Kare: 1030,172

Açıklanan toplam varyans: %61,452

Ölçeğin tamamı için güvenilirlik katsayısı: 0,703 Ölçeğin genel ortalaması:3,2935

Bu sonuçların Alparslan ve Kılıçgil'in (2005), Sarıkaya ve Khorshid (2009) ve Köroğlu (2014)'nun ulaştığı sonuçlarla benzerlik gösterdiği görülmektedir. İkinci sıradaki "başkalarının önerisi" faktörünün sebebini de örneklemin içerisinde bu mesleği sonradan seçen yüksek lisans mezunlarının olması olarak açıklanabilir.

Araştırma sorusu 3: Turist rehberi adaylarının birey-meslek uyumu algılarının meslek seçimi üzerinde etkisi var mıdır?

Tablo 4'e göre adayların mesleğe yönelik olumlu görüşleri üzerinde mesleki ilgilerine yönelik uyum algılarının etkisi olduğu, $R^2=,269$ $F=58,156$ $p<,001$ tespit edilmiştir. Bununla birlikte adayların bireysel değerlere yönelik uyum algılarının mesleğe yönelik olumlu görüşleri üzerinde anlamlı etkisi olmadığı için model dışına çıkartılmıştır.

Tablo 4: Rehber adaylarının mesleki ilgiye yönelik uyum algılarının mesleğe yönelik olumlu görüşler üzerindeki etkisine ilişkin regresyon analizi sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar	Std. Hata	Standardize edilmiş katsayılar	t-değeri	Anlam düzeyi
	B	Std. Hata	Beta		
(Sabit)	1,525	0,346		4,412	0,000
1-mesleki ilgiye yönelik uyum	0,579	0,076	0,519	7,626	0,000

Bağımlı Değişken: mesleğe yönelik olumlu görüşler
Model: $R=,519$ $R^2=,269$ Düzeltilmiş $R^2=,264$ $F = 58,156$ $P<,001$

Modele göre mesleki ilgiye yönelik uyumdaki 1 birimlik artış mesleğe yönelik olumlu görüşler üzerinde 0,519 birimlik bir artışa yol açmaktadır. Adayların mesleki ilgiye yönelik uyum algıları mesleğe yönelik olumlu

görüşlerini %26,9 oranında açıklamaktadır. Adayların mesleki ilgilerine yönelik uyum algılarının mesleğe yönelik olumlu görüşlerini pozitif yönde etkilediği, bireysel değerlere yönelik uyum algılarının ise mesleğe yönelik olumlu görüşlerini anlamlı olarak etkilemediği bulgulanmıştır.

Tablo 5: Mesleki ilgiye yönelik uyumun başkalarının önerisi üzerindeki etkisine ilişkin regresyon analizi sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar	Standardize edilmiş katsayılar	t-değeri	Anlam düzeyi
	B	Std. Hata	Beta	
(Sabit)	3,847	0,635		0,000
1- mesleki ilgiye yönelik uyum	-,354	0,139	-,198	0,012

Bağımlı Değişken: başkalarının önerisi
Model : R=,198 R²=,039 Düzeltilmiş R²=,033 F = 6,462 P<,001

Birey-Meslek Uyumunun Meslek Seçimine Etkisi: Eğitim Gezilerine Katılan Turist Rehberi Adayları Üzerine Bir Araştırma

• 271

Tablo 5'teki modele göre bireylerin mesleki ilgiye yönelik uyum algıları başkalarının önerisi üzerine meslek seçimini etkilemektedir, R²=,039 F=6,462 p<,001. Adayların bireysel değerlere yönelik uyum algılarının başkalarının önerisi üzerinde anlamlı etkisi olmadığı için model dışına çıkartılmıştır. Ayrıca bireylerin mesleki ilgiye yönelik uyum algılarındaki bir birimlik artış başkalarının önerisi üzerine meslek seçiminde 0,198 birimlik azalışa yol açmaktadır. Bir başka deyişle başkalarının önerisiyle meslek seçimi bireylerin mesleki ilgilerine yönelik uyumları tarafından negatif yönde etkilenmektedir. Bireylerin mesleki ilgiye yönelik uyum algıları onların başkalarının önerisi üzerine meslek seçimlerini negatif yönde etkilemektedir. Adayların mesleki ilgilerine yönelik uyum algıları başkalarının önerisi üzerine meslek seçimini negatif yönde etkilemekte, bireysel değerlere yönelik uyum algıları ise başkalarının önerisi üzerine meslek seçimini anlamlı olarak etkilememektedir.

Tablo 6'da yer alan modele göre bireylerin mesleki ilgiye yönelik uyum algıları mecburiyet boyutunu dolayısıyla meslek seçimini etkilemektedir, R²=,070 F=11,930 p<,001. Adayların bireysel değerlere yönelik uyum algılarının mecburiyet üzerinde anlamlı etkisi olmadığı için model dışına çıkartılmıştır. Modele göre bireylerin mesleki ilgilerine yönelik uyum algılarındaki bir birimlik artış mecburiyet dolayısıyla meslek seçimi üzerinde

0,265 birimlik azalışa yol açmaktadır. Ayrıca bireylerin mesleki ilgilerine yönelik uyum algıları mecburiyet dolayısıyla meslek seçimini %7 oranında açıklamaktadır.

Tablo 6: Bireysel değerlere ve mesleki ilgiye yönelik uyumun mecburiyet üzerindeki etkisine ilişkin regresyon analizi sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar	Standardize edilmiş katsayılar	t-değeri	Anlam düzeyi
	B	Std. Hata	Beta	
(Sabit)	4,423	0,532		0,000
1- mesleki ilgiye yönelik uyum	-,404	0,117	-,265	0,001

Bağımlı Değişken: Mecburiyet
Model 1: R=,265 R²=,070 Düzeltilmiş R²=,064 F = 11,930 P<,001

Derya TOKSÖZ ve
Gizem ÇAPAR,
3 (2) 2019

• 272

Modele göre mecburiyet dolayısıyla meslek seçimi bireylerin mesleki ilgilerine yönelik uyum algıları tarafından negatif yönde etkilenmektedir. Sonuç olarak modele göre mesleki ilgiye yönelik uyum algıları bireylerin mecburiyet dolayısıyla meslek seçimini etkilemektedir.

SONUÇ

Meslek seçimi, bireyin farklı meslekleri ve kendisini; beklentileri, gereksinimleri, değerleri gibi çeşitli yönleriyle değerlendirip bir mesleği yapmaya karar vermesi sürecini ifade etmektedir. Kendi nitelikleri ile mesleğin gereklilikleri arasında uyumu yakalayan bireyler kendini ifade etmede başarılı olabilir ve kendini gerçekleştirme fırsatı yakalayarak potansiyelini etkili ve doğru şekilde kullanabilir. Yapılan araştırma ile turist rehberi adaylarının birey-meslek uyumu algılarının meslek seçimi üzerindeki etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında rehber adaylarının meslek seçimini etkileyen faktörler incelendiğinde en önemli faktörün 'Meslekle ilgili olumlu görüşler' olduğu bulgulanmıştır. Köroğlu (2014) tarafından yürütülen araştırmanın sonuçları incelendiğinde rehberlik öğrencilerinin mesleği seçmesinde en önemli faktörün "mesleğin sevilmesi" olduğu bulgulanmıştır. Bu araştırma sonuçları ile Köroğlu'nun (2014) araştırma bulgularının benzer olduğu ifade edilebilir.

Mesleki ilgiye yönelik uyum algısının meslek seçimi ölçeğinin boyutu olan mesleğe yönelik olumlu görüşü pozitif yönde anlamlı olarak etkilediği bulgulanmıştır. Buradan hareketle rehberlik mesleğine ilgi duyan/ilgisi olan rehber adaylarının mesleğe yönelik olumlu görüşlerini pozitif yönde etkilediği ifade edilebilir. Kuzgun (2010), meslek seçiminde bireyin ilgisinin rolünü açıklarken bir mesleğe karşı ilgi duyan bireyin işinden zevk aldığını, aynı zamanda o mesleği seçmede sahip olduğu niteliklerin de uyumlu olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Bu araştırma bulgusu meslek seçiminde rehber adayının ilgisinin ne kadar önemli olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bununla beraber ilgi duyduğu mesleği seçen bireylerin sahip olduğu bilgi ve becerilerini geliştirme ihtimalinin daha yüksek olduğu çıkarımına varılabilir.

Birey-meslek uyumu boyutlarından olan mesleki ilgiye yönelik uyum algısı, başkalarının önerisi boyutunu negatif yönde anlamlı olarak etkilediği belirlenmiştir. Rehber adaylarının mesleğe yönelik ilgileri arttıkça başkalarının önerisini dinleme durumu azalmaktadır. Rehber adaylarının mesleki ilgiye yönelik uyum algıları yüksek olduğunda çevresindeki kişilerin önerisine kulak vermekten ziyade kendi kararlarına ve düşüncelerine bağlı olarak hareket etmelerinin daha olası olduğu sonucuna varılabilir.

Mesleki ilgiye yönelik uyum algısı rehber adayının mecburiyet dolayısıyla o mesleği seçmesini negatif yönde etkilemektedir. Yani bireyin rehberlik mesleğine yönelik ilgisi arttığı zaman birey söz konusu mesleği mecburiyetten ziyade (bir mesleğe sahip olmak, puanının bu bölüme yetmesi) ilgi duyduğu için (yeteneklerini meslekte kullanabilme, karakterinin mesleğe uygun olması) seçtiği çıkarımına varılabilir. Saatci, Demirbulat ve Avcıkurt (2018), tarafından turizm öğrencileri üzerinde yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin bu bölümleri seçmelerinin kendi tercihleri olduğu (mecburiyetten, zorunluluktan değil) ve bu bölümlere ilgisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan araştırma sonuçlarında benzerlik görülmektedir.

Bireyin daha yükseköğrenime geçmeden önce kendi kişiliğini, ilgisini ve becerisini keşfetmesini ve uygun bölüme yönelmesini sağlayarak ileriki hayatında yanlış mesleği tercih etme ihtimalini azaltmak önemli bir konu olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda daha geniş bir perspektiften bakıldığında, Türkiye'deki eğitim kurumlarına ve doğal olarak eğitim sistemine (müfredat), öğrencilerin mesleki yönelimini doğru kanalize edebilme ve kendi potansiyelini ortaya çıkarıp istediği uğraş alanını belirleyebilme konusunda ciddi bir sorumluluk düşmektedir. Öğrencilerin kişilik özellikleri, yetenekleri, ilgileri başta olmak üzere meslek seçimini etkileyen faktörler konusunda yol gösterebilecek/rehberlik edebilecek

**Birey-Meslek
Uyumunun Meslek
Seçimine Etkisi:
Eğitim Gezilerine
Katılan Turist
Rehberi Adayları
Üzerine Bir
Araştırma**

• 273

mesleki rehberlik veya benzeri isimler adı altında derslerin (sınava dayalı olmayan, okulun ve öğrencilerine özelliklerine göre yapılandırılabilen) eğitim müfredatına konulması önerilmektedir. Öte yandan Türkiye'de bireylerin meslek seçimine ilişkin yönlendirme konusundaki adımların daha erken yaşlarda atılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bireylerin ilgileri, yetenekleri vb. konularda bilinçlendirilmesi ve yönlendirilmesi ne kadar erken olursa, ileriki meslek hayatlarında o kadar başarılı olacakları aşikârdır.

Meslek seçiminin bireyin yaşantısında alacağı önemli kararlardan biri olduğu düşünüldüğünde rehberlik öğrencilerinin bu mesleği seçmeden önce bireyin özelliklerinin (bilgi ve beceri) mesleki niteliklerle uyumlu olup olmadığını dikkate alması gerektiği önerilmektedir. Aynı zamanda rehberlik eğitimi sağlayan eğitimcilerin, rehber adaylarına, mesleğin dinamikleri, gereklilikleri konusunda bütüncül ve nesnel değerlendirmeler yapması öğrencilerin düşüncelerinin ve kararlarının şekillenmesinde yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Dinç (2008) tarafından üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin neler olduğunu belirlemeye yönelik yapılan çalışmada, yüksek kazanç ve sorumluluk beklentisi, kariyer beklentisi, mesleki bilgi ve becerisi, mesleki tecrübe ile sosyal statü faktörleri elde edilmiştir. Söz konusu faktörler arasında bireyin seçeceği mesleğe ilişkin ilgisi ya da sahip olduğu bireysel değerlerin meslekle uyumuna ilişkin herhangi bir sonuç elde edilmemiştir. Bu açıdan muhasebe bölümü okuyan öğrencilerle turist rehberleri adayları arasında mesleği seçim nedenleri arasında farklılık olduğu göze çarpmaktadır. Ancak, mesleki bilgi ve becerisi, mesleki ilgiye yönelik uyum ile (örnek madde; yeteneklerimi ve niteliklerimi rehberlik mesleğinde kullanabilirim) ile benzeşmektedir. Bu noktadan hareketle bireyler meslek seçim sürecinde kendilerinin sahip olduğu bilgi ve yeteneklerinin bilincinde/farkında olarak meslek tercihine yöneldiği çıkarımı yapılabilir.

Yapılan bu çalışma kış eğitim gezilerine katılan rehber adayları üzerinde yapılmıştır. Meslek seçimini etkileyen kişilik, beklenti, ihtiyaç, motivasyon gibi faktörler araştırma kapsamına dahil edilmeyip sadece birey-meslek uyumu algısı araştırmada yer almıştır. Turist rehberlerinin beklenti, ihtiyaç, motivasyon gibi özelliklerinin meslek seçimine etkisi üzerine çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Abulhajja, L., Magablih, K., ve Abu Saleh, M. (2011). Interpretation strategies used by Jordanian tourist guides to handle cultural specificity in tourism material. *Journal of Travel and Tourism Research*, 148-159.
- Afsar, B., Badir, Y., ve Khan, M. M. (2015). Person–job fit, person–organization fit and innovative work behavior: The mediating role of innovation trust. *The Journal of High Technology Management Research*, 26(2), 105-116.
- Aktaş, M. (2011). Kültürel Değerler ve Kişi Örgüt-Kişi İş Uyumu İlişkisi: Kavramsal Bir Çerçeve. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 13-21.
- Alparlan, T., ve Kılıçgil, E. (2005). “Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyo Kültürel Yapı - Meslek Seçimi İlişkisi”, *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1): 17-26
- Altunışık, R., Çoşkun R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2012). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. *Sakarya: Sakarya Yayıncılık*.
- Aslan, Z., Ünüvar, Ş. ve Başoda, A. (2012). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi ve Turizm Sektörüne Uyumu Açısından Değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23(2): 203-219.
- Baltacı, F. ve Üngören, E. (2010). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, 11. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, Detay Yayıncılık, Ankara: 312-323.
- Borchert, M. (2002). Career Choice Factors of High School Students, MS Thesis. The Graduate College. University of Wisconsin, ABD.
- Caldwell, D. F., ve O'Reilly III, C. A. (1990). Measuring person-job fit with a profile-comparison process. *Journal of Applied Psychology*, 75(6), 648-657.
- Cohen, E. H., Ifergan, M., ve Cohen, E. (2002). A New Paradigm in Guiding-The Matric as a Role Model. *Annals of Tourism Research*, 29(4): 919-932.
- Correll, S. J. (2001). Gender and the Career Choice Process: The Role of Biased Self-Assessments, *American Journal of Sociology*, 106(6), 1691-1730.

**Birey-Meslek
Uyumunun Meslek
Seçimine Etkisi:
Eğitim Gezilerine
Katılan Turist
Rehberi Adayları
Üzerine Bir
Araştırma**

• 275

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, İ. (2012). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi.
- Dahles, H. (2002). The politics of tour guiding: Image management in Indonesia. *Annals of Tourism Research*, 29 (3), 783-800.
- Deniz, S. (2011). Bireyin meslek seçimini etkileyen kaynaklar: yeni teknolojilerden internet. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(6).1-9.
- Dinç, E. (2008). Meslek seçiminde etkili faktörlerin incelenmesi: meslek yüksekokulu-muhasebe programı öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 90-106.
- Ehrhart, K. H., ve Makransky, G. (2007). Testing vocational interests and personality as predictors of person-vocation and person-job fit. *Journal of Career Assessment*, 15(2), 206-226.
- Erdem, B. ve Kayran, M. F. (2013). "Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1):81-106.
- Erdinç, S. B. ve Kahraman, S. (2012). Turizm Mesleğini Seçme Nedenlerinin İncelenmesi, VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi (12-15 Nisan) Bildiriler Kitabı, 229-237.
- Genç, G., Kaya, A. ve Genç, M. (2007), "İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(14): 49-63.
- Kalaycı, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kırıcı ve Özkoç (2017). Turist Rehberlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İşe Yabancılaşma Eğilimlerine Etkisi, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(1). 20-32.
- Koç, F., Alnıaçık, Ü., ve Çetin, O. (2017). Halkla İlişkiler Öğrencilerinin Mesleğe Bakışı: Birey-Meslek Uyumunu Açısından Bir Değerlendirme. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3). 1-7.
- Köroğlu, Ö. (2012). İçsel ve Dışsal İş Doyum Düzeyleri İle Genel İş Doyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: Turist Rehberleri Üzerinde Bir Araştırma, *Doğu Üniversitesi Dergisi*, 13(2). 275 -289.

- Köroğlu, Ö. (2014). Meslek Seçimi ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: Turizm Rehberliği Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(2),137-157.
- Kristof-Brown, A. L. (2000). Perceived Applicant Fit: Distinguishing Between Recruiters' perceptions Of Person-Job And Person-Organization Fit. *Personnel Psychology*, 53(3), 643-671.
- Kristof-Brown, A. L., Zimmerman, R. D., ve Johnson, E. C. (2005). Consequences Of Individuals'fit At Work: A Meta-Analysis Of Person-Job, Person-Organization, Person-Group, And Person-Supervisor Fit. *Personnel psychology*, 58(2), 281-342.
- Kuzgun, Y. (1994). Çağdaş İnsanın En Önemli Kararı Meslek Seçimi, Bilim ve Teknik,http://vizyon21yy.com/documan/egitim_ogretim/rehberlik/mesleki_tanitim/Meslek_Secimi.pdf, 26.02.2019.
- Kuzgun, Y. (2000). Meslek danışmalığı kuramlar uygulamalar. Ankara: Nobel Yayınları.
- Lauver, K. J., ve Kristof-Brown, A. (2001). Distinguishing between employees' perceptions of person-job and person-organization fit. *Journal of Vocational Behavior*, 59(3), 454-470.
- Lee, Y. ve John A. (2012). When Preference Is Not Satisfied But The Individual Is: How Power Distance Moderates Person-Job Fit. *Journal of Management*, 20 (10): 1-35.
- Lu, C. Q., Wang, H. J., Lu, J. J., Du, D. Y., ve Bakker, A. B. (2014). Does work engagement increase person-job fit? The role of job crafting and job insecurity. *Journal of Vocational Behavior*, 84(2), 142-152.
- McCallum, R. C.; Widaman, K.F.; Zhang, S. ve Hong, S. (1999). Sample Size in Factor Analysis, *Psychological Methods*, 4(1), 84-99.
- Özsoy, G. Özsoy, S. Özkara, Y. ve Memiş, A. D. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler, *Elementary Education Online*, 9(3), 910-921.
- Rabotić, B. (2010). Tourist guides in contemporary tourism. *Tourism & Hospitality Management*, 1157-1167.
- Saatci, G. Gülü Demirbulat, Ö. ve Avcıkurt, C. (2018). Turizm Öğrencilerinin Meslek Seçimini Belirleyen Faktörlerin Belirlenmesi: Ezine Meslek Yüksekokulu Örneği, VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 20-21 Nisan, İskenderun, 331-343

Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(2): 393-423.

Serious, C. (2014). An analysis of the tour guide discourse at the national office of tourism, ghardaia: a case study. Yüksek Lisans Tezi, Kasdi Merbah University Ouargla, Department of English.

Starks, Glenn L., (2007). The Effect of Person–Job Fit on the Retention of Top College Graduates in Federal Agencies. Review of Public Personnel Administration, 27(1): 59-70.

Therasa, C., ve Vijayabanu, C. (2016). Person-Job Fit and the Work Commitment Of IT Personnel. Original Research, 26(2), 218-227.

Tunç, G. Ç, Akansel, N. ve Özdemir, A. (2010). “Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu Öğrencilerinin Meslek Seçimlerini Etkileyen Faktörler”, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 3(1), 24-31.

Tuzcuoğlu, S. (1994). Meslek Seçimi ve Önemi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 6: 265-280.

Vurucu, F. (2010). Meslek lisesi öğrencilerinin meslek seçimi yeterliliği ve meslek seçimini etkileyen faktörler. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi: İstanbul.

Yılmaz, A., ve Tanrıverdi, H. (2017). Aşçıların meslek uyumu ve meslek algısı düzeyleri üzerine bir araştırma. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 621-639.

Yılmaz, H., Üre, Ö., ve Sürücü, A. (1996). Rehberlik Ders Notları, Konya.

World Federation of Tourist Guide Association (2012). 05 Nisan 2019 tarihinde <http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide> adresinden alınmıştır.